

Agendapunt: 07

Onderwerp	Overstromingen en klimaateffecten
Datum	25-3-2022
Portefeuillehouder	Mevr. Sikkema
Sector	Risicobeheersing & Crisisbeheersing
Bijlage(n)	1. Impactanalyse Hoogwater 2. Ruimtelijke Adaptatiestrategie (RAS) werkregio Groningen-Noord Drenthe 3. Plan van Aanpak Overstromingen en klimaateffecten
Ter besluitvorming/ter bespreking/ter informatie	Ter besluitvorming

Gevraagd besluit

Het Algemeen Bestuur wordt gevraagd:

1. De Impactanalyse Hoogwater vast te stellen;
2. De Ruimtelijke Adaptatiestrategie (RAS) van werkregio Groningen-Noord Drenthe ter kennisgeving aan te nemen;
3. Het Plan van Aanpak Overstromingen en klimaateffecten vast te stellen.

Toelichting voorstel

1. Inleiding

De gevolgen van klimaatverandering worden steeds duidelijker en merkbaar in onze samenleving. Ook als Veiligheidsregio Groningen (VRG) worden we vaker geconfronteerd met extreme weersituaties, zoals droogte, hittestress en (extreme) wateroverlast, maar ook overstromingen vormen een risico. Ondanks dat veel van deze risico's niet nieuw zijn, kunnen ze als gevolg van klimaatverandering wel frequenter en heviger voorkomen. Het recent verschenen 'Klimaatsignaal '21' van het KNMI benadrukt bovendien dat klimaatverandering zich nog sneller voltrekt dan eerder werd aangenomen.

Op landelijk niveau heeft de Rijksoverheid het Deltaprogramma ontwikkeld. Dit Deltaprogramma bestaat uit drie Deltaplannen: 1) Waterveiligheid, 2) Zoetwater en 3) Ruimtelijke Adaptatie. Als VRG zijn we met name betrokken bij de Deltaplannen Waterveiligheid en Ruimtelijke Adaptatie.

Vanuit het Deltaplan Waterveiligheid hebben veiligheidsregio's de opdracht gekregen een impactanalyse uit te voeren naar de regionale kwetsbaarheden voor wateroverlast en

VEILIGHEIDSREGIO GRONINGEN

overstromingen. De voorliggende Impactanalyse Hoogwater (bijlage 1) geeft de kwetsbaarheden weer in regio Groningen. Daarnaast is vanuit het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie de opdracht gegeven om in werkregio's een Ruimtelijke Adaptatiestrategie (RAS) te ontwikkelen. Werkregio Groningen-Noord Drenthe (bestaande uit de provincies, gemeenten, waterschappen, waterbedrijven en veiligheidsregio's) heeft voorliggende concept-RAS (bijlage 2) ontwikkeld.

Zowel als regio Groningen en als onze eigen organisatie zijn we kwetsbaar voor de gevolgen van klimaatverandering, bijvoorbeeld voor overstromingen in de regio en de gevolgen hiervan voor de locaties van onze crisiscentra en kazernes, maar ook ten aanzien van C2000-infrastructuur, dataknooppunten en noodaggregaten. We moeten ons daarom prepareren op de gevolgen van klimaatverandering en ook onze eigen continuïteit borgen. Het voorliggende Plan van Aanpak Overstromingen en klimaateffecten (bijlage 3) presenteert een voorstel hoe ons te prepareren op de gevolgen van klimaatverandering.

2. Impactanalyse Hoogwater

In het najaar van 2016 is door het Veiligheidsberaad aan alle veiligheidsregio's per brief verzocht een Impactanalyse Ernstige Wateroverlast en Overstromingen op te stellen. Deze impactanalyse is ook genoemd in het Deltaprogramma Waterveiligheid. De impactanalyse is opgesteld in gezamenlijkheid met Veiligheidsregio Fryslân. Dit omdat de grenzen van de veiligheidsregio's niet gelijk lopen aan de grenzen van de betrokken waterschappen én omdat bij meerdere scenario's beide veiligheidsregio's betrokken zullen zijn. Veiligheidsregio's Fryslân en Groningen hebben het adviesbureau HKV gevraagd om te ondersteunen bij het uitwerken van de impactanalyse.

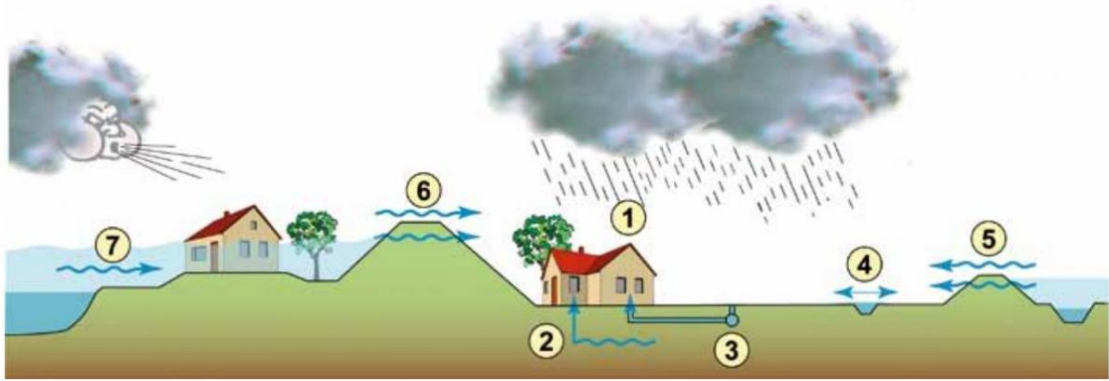
Veiligheidsregio Drenthe is niet betrokken geweest omdat zij nagenoeg geen overstromingsrisico's kennen aan de grenzen met VRF en VRG.

De impactanalyse is opgesteld aan de hand van de 'Handreiking Impactanalyse Ernstige Wateroverlast en Overstromingen voor Veiligheidsregio's', vastgesteld door het Veiligheidsberaad. Deze handreiking is ontwikkeld als onderdeel van de Strategische Agenda van het Veiligheidsberaad en met ondersteuning vanuit het ministerie van Justitie en Veiligheid. Met deze handreiking kunnen veiligheidsregio's de impact van ernstige wateroverlast en overstromingen in beeld brengen. Het eindresultaat geeft een breed gedragen eindbeeld van de impact van mogelijke overstromingen op kwetsbare en vitale objecten. De impactanalyse geeft voor VRG duiding van de effecten van overstromingen die eens in de 100, 400, 4.000, 40.000 en 400.000 jaar voor kunnen komen. Ter illustratie, de kans op de weersituatie in Limburg in 2021 was eens in de 300 jaar.

Uitgangspunten impactanalyse:

- Overstromingen kunnen optreden door verschillende oorzaken. Deze oorzaken zijn weergegeven in onderstaande figuur. In de impactanalyse wordt rekening gehouden met wateroverlast door overstromingen na doorbreken van primaire (6) en regionale keringen (5), door wateroverlast in buitendijks gebied door hoge zeewaterstanden (7), en door wateroverlast door extreme neerslag waarbij water uit sloten (4) of het stedelijke watersysteem en de riolering (3) tot overlast leidt. Wateroverlast door openstaande ramen en lekkages (1) en hoge grondwaterstanden (2, vaak niet gecorreleerd aan piekbuien) zijn niet meegenomen.

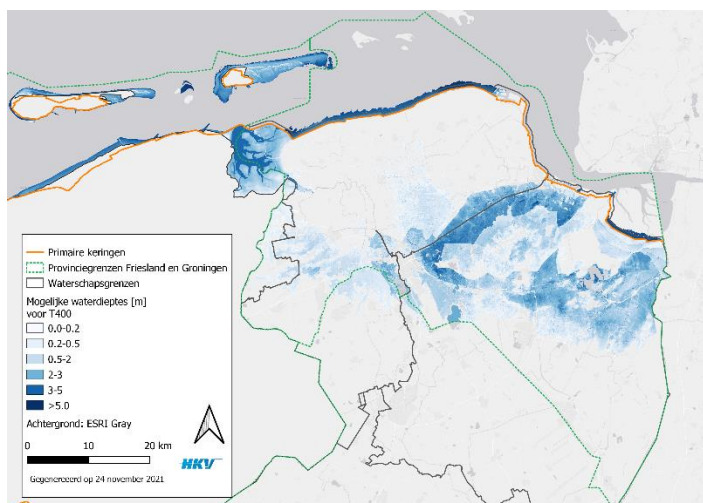
VEILIGHEIDSREGIO GRONINGEN

- De kwetsbare gebouwen in het rapport zijn gespecificeerd naar gezondheidszorg en woningen, musea en monumenten, veehouderijen en gevangenissen (NB. deze lijst is niet uitputtend en moet regelmatig geactualiseerd worden). De impact op vitale infrastructuur is onderzocht voor hulpdiensten, milieu en infrastructuur.
- Bij de scenario's is gekeken naar:
 - o de omvang en maximale diepte van de overstroming (van straatniveau tot de grote delen van enkele gemeenten en van centimeters tot meer dan twee meter);
 - o de duur van de overlast (enkele uren tot maanden);
 - o de beschikbare waarschuwingstijd (van enkele uren tot meerdere dagen);
 - o de stijg- en stroomsnelheden van overstromingen en aankomsttijd van het water.
- Voor wat betreft de impact is gekeken naar:
 - o vitale infrastructuur (wanneer en hoe lang valt een vitale functie uit);
 - o kwetsbare objecten (wanneer valt een kwetsbaar object uit).
- Aspecten die voor crisisbeheersing van belang zijn, zijn:
 - o leefbaarheid en hersteltijd voor het gebied;
 - o hersteltijd vitale infrastructuur en kwetsbare objecten;
 - o beschikbare schuil- en vluchtplaatsen.

Resultaten impactanalyse:

Vanzelfsprekend hangt de ernst af van de grootte van de overstroming en deze hangt weer af van de kans op optreden. De kans op een zeer ernstige overstroming is kleiner dan een minder ernstige overstroming.

Bovenstaande figuur geeft de waterdieptes aan bij het falen van de primaire kering met een kans van een keer per 400 jaar. Dit figuur is typerend voor onze regio: ten noorden en ten zuiden van Eemskanaal is sprake van grote waterdiepten en ten noorden en ten zuiden van de A7 ten oosten van de stad Groningen zal ook sprake zijn van ernstige overlast. Ten zuiden van de lijn Veendam – Bourtange is vrijwel nooit sprake van overstromingen. Bij kansen kleiner dan een keer per 4000 jaar krijgt ook het Hogeland te maken met overstromingen. Overlast door hevige neerslag kan overal voorkomen.

Aanbevelingen:

- Werk de kwetsbaarheid en hersteltijd van vitale en kwetsbare objecten verder uit. Aanbevolen wordt om voor de belangrijkste kwetsbare en vitale objecten een watterisicoprofiel (<https://mijnwatterisicoprofiel.nl/>) op te stellen en de impact te schatten bij uitval. Deze schatting, opgesteld door of samen met de beheerder, kan de veiligheidsregio helpen om meer zicht te krijgen op de maatschappelijke impact en om maatregelen en/of risicocommunicatie te agenderen.
- Speciale aandacht is nodig voor de continuïteit van de gas- (en elektriciteits)voorziening. Onduidelijk is wat de kwetsbaarheid is voor de uitval van gasleverantie voor huishoudens in Nederland nu de gaswinning in Nederland gaat stoppen. Gas wordt steeds meer geïmporteerd en moet worden gemengd met stikstof (grootste fabriek staat in Zuidboek en is gevoelig voor overstromingen) voor gebruik in Nederland.
- Vergroot het risicobewustzijn en neem klimaatadaptatie integraal mee bij ruimtelijke plannen. Voor de veiligheidsregio biedt de Omgevingswet een kans om de toekomstige ruimtelijke omgeving te beïnvloeden. Denk hierbij aan (grote) vluchtplaatsen, betere evacuatiemogelijkheden en wellicht het vergroten van de beschikbare tijd door het beïnvloeden van het faalproces van waterkeringen.

In het voorliggende Plan van Aanpak overstromingen en klimaateffecten (bijlage 3) doen we een voorstel hoe vervolg te geven aan de inzichten uit deze impactanalyse.

3. Ruimtelijke Adaptatiestrategie Groningen-Noord Drenthe

De effecten van klimaatverandering betekenen voor ons dat ons eerste doel is het voorkomen van overstromingen en ernstige wateroverlast, bijvoorbeeld via dijken. Een tweede – volgend – doel is het beperken van de gevolgen van klimaatverandering. Dit kan via ruimtelijke adaptatie, oftewel het op zo'n manier inrichten van de ruimte dat we ons aanpassen aan de gevolgen van klimaatverandering. Bijvoorbeeld via groenstroken, wateropvangplaatsen, wadi's etc. De opdracht vanuit het Deltaplan Ruimtelijk Adaptatie is om per werkregio – Nederland ingedeeld in 45 werkregio's – stresstesten uit te voeren naar de impact van klimaatverandering, hier Ruimtelijke Adaptatiestrategieën (RAS) op te ontwikkelen, en hier vervolgens regionaal over in gesprek te gaan middels risicodialogen. Voorliggend document is de RAS van werkregio Groningen-Noord Drenthe waar wij als VRG bij betrokken zijn. De werkregio bestaat uit de gemeenten, provincies, waterschappen, veiligheidsregio's en drinkwaterbedrijven. Deze concept RAS wordt in alle betrokken regionale raden en staten vastgesteld, waarna hij door de Stuurgroep van de werkregio definitief wordt bekrachtigd.

De RAS bevat twaalf uitgangspunten m.b.t. het afzonderlijk en gezamenlijk werken aan klimaatadaptatie, zoals *"We hebben de ambitie deze kwetsbaarheden en risico's te verminderen in het besef dat hiervoor regionale samenwerking en gezamenlijke actie vereist is."* Verder bestaat

de RAS uit tien handelingsperspectieven die zijn uitgewerkt in opgaven en acties met daaraan gekoppelde actiehouders. Als VRG zijn wij actiehouder bij de opgaven m.b.t. klimaatrobuuste vitale en kwetsbare functies, inclusief de functies van de veiligheidsregio en het openbaar bestuur. De volgende stappen zijn het voeren van risicodialogen en het opstellen van regionale uitvoeringsagenda's. Als VRG zullen we hier ook onze bijdrage aan leveren, zie het Plan van Aanpak (bijlage 3) voor de uitwerking hiervan.

4. Plan van Aanpak Overstromingen en klimaateffecten

In situaties wanneer de eerste twee doelen – het voorkomen en het beperken van de gevolgen van klimaatverandering – niet voldoende zijn, is het derde doel het beheersen van de crisis. Het voorliggende Plan van Aanpak Overstromingen en klimaateffecten heeft tot doel VRG te prepareren op de gevolgen van klimaatverandering en deze gevolgen vanuit haar rol waar mogelijk te beperken. Bovendien is de preparatie hierop een kans om ook de opgaven voor VRG te realiseren, bijvoorbeeld het op orde brengen van de bluswatervoorziening.

Overstromingen staan al meerdere decennia in ons Regionaal Risicoprofiel. De huidige Impactanalyse Hoogwater en ervaringen in de provincie Limburg in de zomer van 2021 laten zien dat de regio Groningen serieus getroffen kan worden door overstromingen en wateroverlast, én dat het van belang is om als veiligheidsregio in voldoende mate voorbereid te zijn. De scenario's rondom klimaateffecten vragen mogelijk ook aanpassingen rondom de paraatheid en inzet van de primaire processen, zoals de brandweer. Klimaateffecten zullen herkenbaar meegenomen worden in de Brandweervisie 2030, denk daarbij aan een tekort aan bluswater bij droogte en de samenwerking met de nationale reddingsvloot bij overstromingen en ernstige wateroverlast.

De in 2021 opgestelde impactanalyse, de in 2022 vast te stellen regionale adaptatiestrategie, de in het verleden opgestelde plannen in relatie tot hoogwater en de ervaringen die VRG en andere veiligheidsregio's hebben gehad met het thema overstromingen en wateroverlast, vormen de basis voor de preparatie van VRG op overstromingen en wateroverlast.

In 2022 en 2023 zullen we de volgende producten opleveren:

- Handelingsperspectieven, incl. evacuatiestrategieën (n.a.v. de handreiking die hiervoor is vastgesteld in de Strategische Agenda van het Veiligheidsberaad)
- Risicocommunicatie om risicobewustzijn en zelf- en samenredzaamheid te vergroten (link met EHBJ) (n.a.v. de handreiking die hiervoor is vastgesteld in de Strategische Agenda van het Veiligheidsberaad)
- Samenwerkingsafspraken met buurregio's en andere relevante partijen
- Planvorming
- Kennisdeling en trainingen/oefeningen

VEILIGHEIDSREGIO GRONINGEN

Afstemming/consequenties t.a.v. Plan van Aanpak Overstromingen en klimaateffecten (NB: n.v.t. t.a.v. de Impactanalyse en de RAS)

Afstemming/consequenties		
	Afgestemd	Consequenties
Juridisch	☐	
Financieel	☒	<ul style="list-style-type: none"> - Risico- en crisiscommunicatie, combinatie met EHBJ: <ul style="list-style-type: none"> o Schatting benodigde middelen € pm - Handelingsperspectieven: <ul style="list-style-type: none"> o Schatting benodigde middelen € 25.000 - Trainingen en oefeningen: <ul style="list-style-type: none"> o Schatting benodigde middelen € 25.000 <p>Verder is personele inzet nodig. Dit alles is te dekken uit de huidige beleidsbegroting.</p>
Personeel	☐	
IM/ICT	☐	
Communicatie	☒	<ul style="list-style-type: none"> - Risico- en crisiscommunicatie, combinatie met EHBJ. - Handelingsperspectieven.
Inkoop	☐	
Overig	☐	